

14. Adalete erişim – Evrensel Periyodik İnceleme

Bu videoda, sivil toplum örgütlerinin insan hakları ihlallerine küresel düzeyde nasıl dikkat çekebileceklerine ve değişim için nasıl çalışabileceklerine göz atacağız – Evrensel Periyodik İnceleme veya UPR.

Evrensel Periyodik İnceleme, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından yapılır. Konsey, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından seçilen 47 ülke temsilcilerinden seçilir. Konsey yılda üç kez Cenevre’de toplanır. Birleşmiş Milletler TV kanalı, UNTV’de bulunan bağlantı aracılığıyla Konsey oturumlarını izleyebilirsiniz. (<http://webtv.un.org/>) İnsan Hakları Konseyinin görevi, tüm ülkelerdeki tüm insan haklarını güçlendirmek, desteklemek ve insan hakları ihlallerini belirlemektir.

Evrensel Periyodik İnceleme bu çalışmaların iyi bir örneğidir. Evrensel Periyodik İnceleme, Birleşmiş Milletlerin 193 üye devletindeki tüm insan haklarına yönelik durumu inceler. Bu ülkelerin güçlü, zayıf, zengin veya fakir olmalarına bakılmaksızın Birleşmiş Milletler üye devletlerinin insan hakları sicillerinin aynı şekilde incelendiği bir süreçtir. Evrensel Periyodik İnceleme, bir ülkede mevcut olan iyi uygulamaların ve deneyimlerin diğer ülkelerle paylaşıldığı bir emsal değerlendirme sistemidir. Ancak “ilan etme ve mahcup etme” unsuru da vardır. Devletler, diğer devletler tarafından insan hakları yönünden zayıf noktalarının alenen gösterilmesinden memnun olmazlar ve bu nedenle birçok devlet diğerleri yapamasa da gelişmek için çaba sarf eder. O halde, Evrensel Periyodik İnceleme uygulamada nasıl çalışır? Her yıl 42 ülke incelenir, yani, Birleşmiş Milletlere üye olan her ülke her dört buçuk yılda bir incelenmeye tabi tutulur. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği’nin internet sayfasında Evrensel Periyodik İncelemelere yönelik zaman çizelgesi için bir link bulabilirsiniz – Ülkenizin bir dahaki sefere ne zaman inceleneceğini bilmek iyi bir fikridir!

Evrensel Periyodik İnceleme süreci dört aşamadan oluşur: İlk olarak, biri incelenen hükümetten gelen, diğeri Birleşmiş Milletler uzmanlarınca hazırlanan girdileri özetleyen ve bir diğeri ise sivil toplum ve ulusal insan hakları kuruluşlarından gelen girdileri/bilgileri özetleyen üç rapor hazırlanır ve İnsan Hakları Konsey’ine sunulur.

Hükümet raporu 20 sayfa uzunluğundadır, dolayısıyla bu rapor gerçekten oldukça kısadır! Hükümet raporun konusu olarak ülkedeki insan hakları durumunu nasıl gördüklerini ve ülkede yapılan son incelemeden bu yana İnsan Hakları Konseyi tarafından yapılan önerileri uygulamak için neler yapıldığını açıklar. Hükümetin rapor hazırlanırken ülkedeki sivil toplum örgütleri ile görüştüğü ifade edilir.

Birleşmiş Milletler uzmanlarından gelen bilgileri özetleyen rapor 10 sayfa uzunluğundadır ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanır. Birleşmiş Milletler din ve inanç özgürlüğü Özel Raportörünün sunduğu bilgiler de bu raporda yer alır.

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği de ayrıca Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarından ve sivil toplum örgütlerinden ülkedeki insan hakları durumuna ilişkin olarak gelen güvenilir bilgileri özetleyen 10 sayfalık bir rapor hazırlar.

Sivil toplum örgütlerinin, hükümet görüşmelerinin bir parçası olarak, özel raportör ile temasa geçerek ve Ulusal İnsan Hakları Kuruluşları veya diğer sivil toplum örgütleri tarafından raporlara bildirim yaparak veya kendi hazırladıkları raporu Yüksek Komiserliğe göstererek bu üç rapora bilgi sağlamaları mümkündür. Herhangi bir sivil toplum kuruluşu rapor gönderebilir – BM tarafından yetkilendirilmenize gerek yoktur Elbette tüm bunları yapmak çok fazla çalışma demektir. Birçok örgüt için en iyi başlangıç, Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarına, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerine ve Özel Raportöre ihlallere yönelik iyi bir şekilde düzenlenmiş bilgileri göndermektir. Böylece sorunlarınız bu kişi veya kuruluşların raporlarında yer alabilecektir.

Bu üç rapor inceleme için temel oluşturur ve Evrensel Periyodik İnceleme başlamadan önce kısaca kamuya açıklanır.

Evrensel Periyodik İnceleme sürecinin ikinci aşaması, Cenevre'deki İnsan Hakları Konseyi'nde yapılan üç buçuk saatlik inceleme oturumudur. Bu oturum sırasında, Konsey üyesi herhangi bir ülke raporlarla ilgili yorumda bulunabilir ve hükümetin durumu iyileştirmek için neler yapabileceğine dair öneriler sunabilir. İnceleme oturumunda açıklama yapamamasalar da Birleşmiş Milletler tarafından yetki verilmiş sivil toplum örgütleri bu inceleme oturumlarını gözlemleyebilir ve onlarla bağlantı kurarak seminerler ve kulis görüşmeleri düzenlerler. Sürecin üçüncü aşaması, incelemeyi özetleyen ve Konsey'in hükümete sunduğu önerileri listeleyen bir rapor yayımlamaktır.

Bundan sonra hükümet bu önerilere yönelik olarak yazılı bir yanıt sunar. Hükümetler genellikle bazı öneriler için teminat verirler, diğerleri ile ilgili yapılan çalışmaların gecikme nedenlerini sunarlar ve kimi önerileri ise reddederler veya 'not alırlar'. Bu yazılı yanıtlar İnsan Hakları Konseyi'nin düzenli oturumlarında tartışılır ve Birleşmiş Milletler tarafından yetki verilmiş sivil toplum örgütlerinin bu oturumlarda açıklama yapmalarına imkân verilir.

Sürecin son ve en önemli aşaması elbette ki hükümetin taahhütlerine uygun şekilde hareket etmesinin beklendiği, incelemeyi takip edeb dört buçuk yıllık uygulama sürecidir. Bu taahhütlere uygun şekilde hareket edilip edilmediğini izleme ve uygulamaya yönelik destekleme sivil toplum için önemli görevlerdir.

Sivil toplum görüşleri, İnsan Hakları Konseyi'nin önerileri ve hükümetin taahhütleri dahil olmak üzere Evrensel Periyodik İncelemeye ilişkin belgelerin tümü İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin web sayfasında yayımlanır. Savunma çalışmanızda bu belgelere atıfta bulunabileceğiniz için, öneriler ve taahhütler ile ilgili bilgi sahibi olmanız gerçekten faydalıdır. Ulusal basınla sıklıkla ülkeye yönelik bu incelemelere önem vermesi, üzerinde çalıştığınız konulara dikkat çekebilmeniz açısından sizlere fırsat oluşturur.

Deneyimler, Evrensel Periyodik İncelemenin takibi ve buraya sivil toplum bilgisi sağlamada birbirinden ayrı pek çok örgütün organize olmamış bir şekilde bunu yapmalarından ziyade bir koalisyon oluşturmalarının en etkili yol olduğunu göstermiştir. Hangi sivil toplum örgütleri ve inanç toplulukları sizinle iş birliği yapabilir? Evrensel Periyodik İnceleme ile ilgili daha fazla bilgi

edinmek ve hükümetinizi etkilemeye yönelik sivil diğer sivil toplum örgütleri ile bağlantı kurmak için en iyi yer, Cenevre’de bulunan UPR Info adlı bir sivil toplum örgütüdür. UPR Info Evrensel Periyodik İnceleme farkındalığını arttırmak için çalışır ve sivil toplum örgütleri ile diğer aktörlerin UPR ile yakın ilişkiler kurma kapasitelerini geliştirir.

Özetleyecek olursak: Evrensel Periyodik İnceleme (UPR) Birleşmiş Milletlere üye 193 devletteki tüm insan hakları durumunu denetler. Her ülke her dört buçuk yılda bir incelenir. İnceleme süreci birkaç aşamadan oluşur:

1. İlk aşama, ilki ilgili devlet tarafından, diğeri BM uzmanlarınca ve bir diğeri ise sivil toplum ve ulusal insan hakları kuruluşları tarafından üç rapor hazırlanmasıdır.
2. İnsan Hakları Konseyi bu raporları üç buçuk saatlik bir
3. İnceleme oturumunun ardından, Konsey önerilerini içeren bir rapor yayımlanır.
4. Ve ilgili hükümet, bazı önerileri yerine getirmeyi taahhüt ederek, diğeri ile ilgili çalışmaların gecikme nedenlerini sunarak veya önerilere yönelik herhangi bir eylem taahhüt etmeksizin, bunları sadece not olarak yazılı bir yanıt sunar.

Takip eden dört buçuk yıl süresince hükümet taahhütlerini uygulamalıdır. Sivil toplum bunu izleyebilir ve hem konsey önerileri hem de hükümetin taahhütleri savunma çalışmasında yararlı olur. Web sayfamızda, İnsan Hakları Konseyi’nin web sayfasına bir bağlantı ve ayrıca din ve inanç özgürlüğü durumunuzu desteklemeye yönelik olarak örgütünüzü yardımcı olacak filmler ve diğer kaynakları da bulacaksınız.

Telif Hakkı SMC 2017